

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral (N 2021:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 7 juni 2022

Precisering av uppdraget

Regeringen beslutade den 11 mars 2021 kommittédirektiv om prövningsprocesser och regelverk för en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral (dir. 2021:16). Enligt direktiven ska en särskild utredare se över prövningsprocesser och regelverk i syfte att säkerställa en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral från primära och sekundära källor. Utredningen är inte begränsad till någon specifik del av prövningsprocesserna eller regelverken.

Utredaren ska inom ramen för uppdraget:

- utreda hur försörjningen av de innovationskritiska metaller och mineral som är nödvändiga för klimatomställningen kan få en särställning gentemot andra metaller och mineral i miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredningstiden ligger fast. Uppdraget ska alltså redovisas senast den 31 oktober 2022.

Uppdraget att utreda möjligheten för innovationskritiska metaller och mineral att få genomslag i miljöbalkens riksintressesystem

Lagstiftningen särskiljer inte innovationskritiska metaller och mineral från övriga metaller och mineral trots de förstnämndas avgörande betydelse för klimatomställningen. Begreppet innovationskritisk återspeglar ett tillfälligt förhållande som är i behov av att åtgärdas, dvs. det bör finnas en målsättning att vidta åtgärder i syfte att dessa metaller och mineral framledes inte längre ska betraktas som kritiska utan inordna sig under övriga metaller och mineral. Det finns anledning att se över regelverket i syfte att ge innovationskritiska metaller och mineral en särställning i förhållande till andra metaller och mineral.

Enligt 3 kap. 10 § första stycket miljöbalken ska, om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Om området eller en del av detta behövs för en anläggning för totalförsvaret ska försvarsintresset ges företräde. Av 3 kap. 10 § andra stycket miljöbalken framgår att sådana avvägningar som ska ske när ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål inte får strida mot bestämmelserna i 4 kap. miljöbalken.

I 4 kap. miljöbalken finns särskilda bestämmelser om hushållning med mark och vatten. I kapitlet regleras bl.a. de s.k. geografiska riksintressena. De områden som tas upp i kapitlet är, med hänsyn till sina natur- och kulturvärden, i sin helhet av riksintresse. I 4 kap. 1 § miljöbalken finns en bestämmelse som anger att de särskilda hushållningsbestämmelserna (med särskilt utpekade bevarandeområden) inte utgör hinder för utvinning av värdefulla ämnen eller material om det finns särskilda skäl. Det finns inget geografiskt riksintresse med hänsyn till värden såsom samhällsförsörjning eller klimat.

Klimatomställningen är den viktigaste drivkraften för ökad efterfrågan på vissa metaller och mineral. Den gröna omställningen och elektrifieringen av samhället kommer att kräva ny teknik och nya energilösningar som i sin tur kräver större tillgång till särskilda innovationskritiska metaller och mineral än tidigare.

Då tillgången på vissa innovationskritiska metaller och mineral är en förutsättning för att genomföra klimatomställningen behöver ett sådant intresse också återspeglas i riksintressesystemet i miljöbalken.

Utredaren får inom ramen för det nuvarande uppdraget särskilt i uppdrag att

- utreda hur försörjningen av de innovationskritiska metaller och mineral som är nödvändiga för klimatomställningen kan få en särställning gentemot andra metaller och mineral i miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Förutsättningar och avgränsningar för uppdraget

Regeringen har gett en utredare i uppdrag att utreda frågan om prövning av Natura 2000-tillstånd vid ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen (N2022/01133). Utredaren ska, i den utsträckning det är möjligt med hänsyn till EU-rätten, lämna förslag på författningsändringar i syfte att ett Natura 2000-tillstånd, i de fall ett sådant tillstånd krävs, inte ska vara en förutsättning för att en ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45) ska kunna beviljas.

Mot bakgrund av detta ska Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral (N 2021:01) inte utreda när i prövningsstegen en prövning av Natura 2000-tillstånd ska göras.

Lämnade författningsförslag får inte innebära att intresset av områden som innehåller innovationskritiska metaller och mineral går före intresset av områden som har betydelse för totalförsvaret.

(Näringsdepartementet)